

Urška Orešnik*

Vojteh Ribnikar in poslanstvo šolskega vrta

Vojteh Ribnikar and the mission of the school garden

Izvleček

Vojteh Ribnikar je bil več kot učitelj – svoje delo je vzel kot poslanstvo. Njegov namen ni bil le učiti, ampak učence tudi pripraviti na življenje, sredstvo za to pa mu je predstavljal šolski vrt, na katerem so se učenci naučili koristnih in uporabnih spretnosti. Iz svoje prakse je v priporočilo stanovskim kolegom napisal tudi učni načrt za kmetijstvo in sadjarstvo na ljudskih šolah. S svojim delom ni doprinesel le šolstvu, temveč s širšim delovanjem v kraju tudi k njegovemu razvoju, po čemer se ga krajani še danes spominjajo.

Abstract

Vojteh Ribnikar was more than a teacher. He was a man who saw his work as his mission in life. His aim was to not merely teach, but to prepare his students fully for life, and he regarded the school garden, where he could teach his students useful and practical skills, as a means of achieving this. Based on his practical experience, Mr. Ribnikar also designed a curriculum for agriculture and fruit growing in primary schools to recommend these activities to his colleagues. In addition to his contribution to education in Slovenia in general, his broader activities also contributed towards the development of the entire Logatec region – for which he is still remembered by its inhabitants today.

Uvod

V drugi polovici 19. stoletja je bil Logatec priča velikim spremembam, ki jih je povzročila gradnja južne železnice med letoma 1855 in 1857. Logaški kmetje in furmani (tj. ljudje, ki so se ukvarjali s prevozništvom) so bili ob velik del zaslužka. Posledično se je tudi središče življenja počasi preselilo iz Gornjega v Dolnji Logatec, kjer je bila tudi glavna železniška postaja. V šolo so otroci hodili v Gornji Logatec, šele septembra 1878 pa so odprli enorazrednico v Dolnjem Logatcu, kjer je mesto učitelja pripadlo Vojtehu Ribnikarju. Z njim je kraj dobil mnogo več kot le učitelja, saj je do svoje smrti leta 1895 vanj prinesel marsikatero pridobitev.

* Urška Orešnik, univ. dipl. profesorica slovenščine, univ. dipl. komparativistka, bibliotekarka v Knjižnici Logatec, e-pošta: urska.oresnik@log.sik.si

Vojteh Ribnikar, učitelj v Dolenjem Logatcu. (Vir: Popotnik, št. 9, let. 15, 10. 5. 1895, str. 130)

Učitelj in preroditelj – življenje in delo Vojteha Ribnikarja v Logatcu

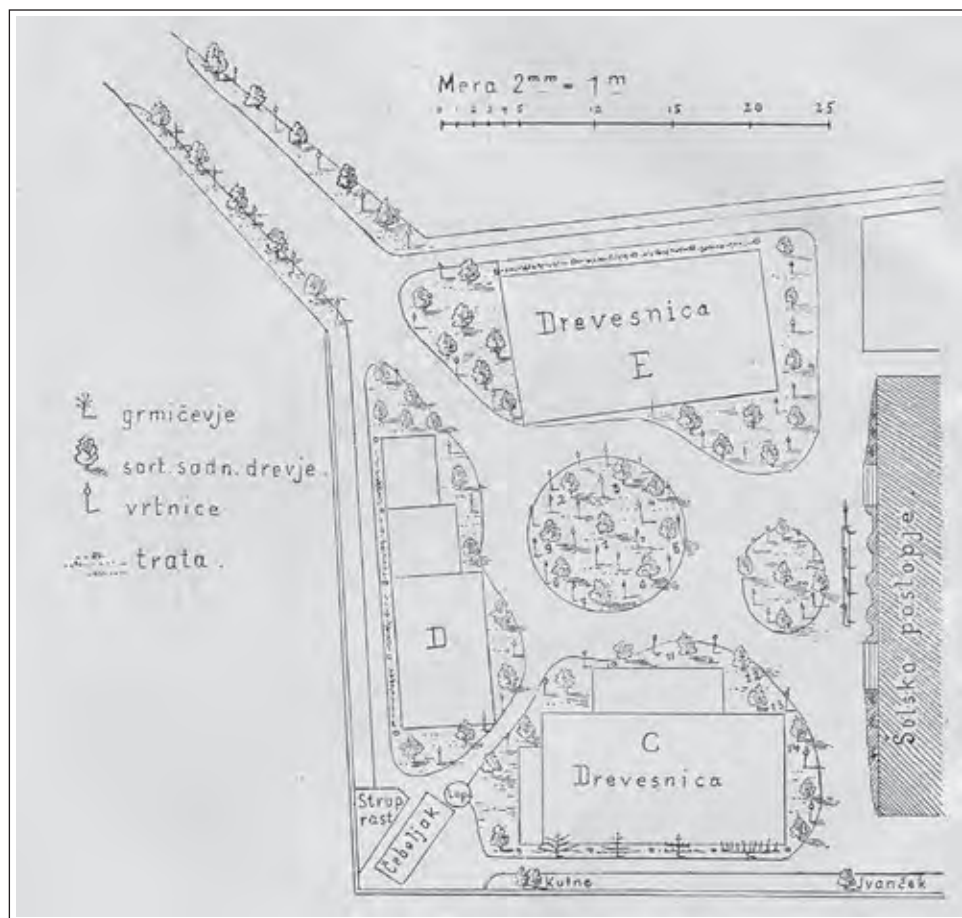
Vojteh Ribnikar je bil rojen leta 1857 v Trziču, po zaključenem šolanju na ljubljanskem učiteljskišču je sprva služboval na ljudskih šolah v Šmartnem pri Litiji ter pozneje tudi enajst mesecev v Hotedršici. Septembra 1878 je zasedel mesto učitelja na ljudski šoli v Dolnjem Logatcu, kjer je pouk sprva potekal v prostorih zasebne hiše na Čevici, ki jih je v ta namen odstopila mati župana Adolfa Mulleya, Leopoldina Mulley. Ob prizadevanjih le-tega so zgradili novo šolsko poslopje ter ga slovesno odprli 23. septembra 1883. V šolski kroniki OŠ 8 talcev je zapisano, da se je z delom na šolskem vrtu začelo že prihodnjo pomlad, aprila 1884. Avgusta tega leta se je Ribnikar udeležil kmetijskega tečaja na Slapu pri Vipavi, da bi pridobil potrebno znanje za poučevanje otrok o kmetijstvu in sadjarstvu. Ureditev šolskega vrta mu je kmalu prinesla številna priznanja. Cesarsko kraljeva kmetijska družba za Kranjsko mu je maja 1887 podelila častno diplomu za zasluge v sadjarstvu in kmetijstvu. Cesarsko kraljevi deželni šolski svet in okrajni šolski svet v Logatcu sta mu izdala pismi pohvale za ureditev šolskega vrta. Za načrt vrta je na razstavi v Ljubljani leta 1888 dobil prvo odlikovanje – častno diplomu in srebrno priznanje, na dveh sadjarskih razstavah na Dunaju pa je v letih 1888 in 1890 dobil bronasto priznanje. Načrt šole in šolskega vrta je pokazal tudi na dunajski razstavi leto pred smrtjo in zanj dobil pohvale. Svoje izkušnje pri poučevanju o kmetijstvu in sadjarstvu je povzel v učni načrt, ki ga je predlagal v zgled in uporabo svojim stanovskim kolegom. Poleg vrta je ustanovil tudi šolsko delavnico, v kateri je poučeval mizarstvo, rezbarstvo in strugarstvo. V Logatcu je ustanovil tudi stanovsko društvo – »Društvo učiteljev in šolskih prijateljev logaškega okraja«, v letih 1892–1895 pa je bil tudi predsednik Zveze slovenskih učiteljskih društev. Prebivalec Logatca in

okolice je Ribnikar najbolj znan po svojem delu *Logaško okrajno glavarstvo* (1889), ki je bilo leta 2004 ponatisnjeno. Uredil je tudi knjižico *Popis slavnosti*, katere so se priredile v Logaškem političnem okraju 1888. leta v proslavljanje štiridesetletnice vladanja Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Franca Josipa I. (1888). V kraju je bil aktiven tudi izven šole, deloval je kot občinski svetovalec, z njegovo pomočjo so ustanovili bralno društvo, gasilsko enoto, kjer je bil nekaj let tudi načelnik, na njegova prigovarjanja je Dolenji Logatec dobil kmetijsko zadrugo in posojilnico. Bil je vsestransko aktivna in spoštovana osebnost. Umrl je za jetiko, star komaj 38 let. Tako se ga spominja zapis v šolski kroniki: »Dne 27. aprila umrl je občečislani ter za tukajšno občino zasluženi nadučitelj Vojteh Ribnikar, ki je bil zadnji čas tudi zastopnik učiteljstva v c. kr. Okrajnem šolskem svetu. Njegovega pogreba se je razen šol. mladine in tuk. učiteljstva kot veliko domačega ljudstva udeležilo mnogo gospodov tovarišev – učiteljev od blizu in daleč.«

Šolski vrt za vzgojo in učenje

Kljub širokemu spektru delovanja pa je bilo njegovo prizadevanje v šolskem vrtnarstvu in sadjarstvu tisto, po čemer je danes najbolj pomnjen. Komaj enaindvajsetleten je začel s svojim učiteljskim delom v Dolenjem Logatcu in ko je čez nekaj let kraj dobil novo šolsko poslopje, je k temu pripadel tudi šolski vrt, na katerem je z delom začel že prvo pomlad, aprila 1884. Šolski vrt se je razprostiral na 2958 m² velikem območju, deloma neravnem in skalnatem. Ker je šel ves denar za izgradnjo novega šolskega poslopja, je denar, 75 goldinarjev, prispeval Visoko cesarski kraljevi šolski svet. Že jeseni istega leta je Ribnikar s pomočjo učencev na vrtu zasadil drevje, predvsem jablane in hruške.¹ Natančnejšo sliko Ribnikarjeve zasnove šolskega vrta dobimo v njegovem članku *Kako smo naredili šolski vrt v Dolenjem Logatcu*, objavljenem v več delih v časopisu *Vrtnar* leta 1888. Najprej je pozornost pri ustvarjanju načrta za vrt posvetil temu, da je do šole tekla dovolj široka (cca. 3 m) dostavna pot, hkrati pa se je hotel izogniti skalnatim in s plitvo zemljo prekritim predelom. Hotel je imeti dovolj prostora za drevesnico, v kateri bi vsako leto vzgojili do 400 drevesc. Za to je predvidel šest večjih in šest manjših gred za sejalnico, pikirne grede in drevesnico, poleg teh pa še nekaj zelenjavnih gredic. Prav tako pomemben je prostor za strupene rastline, za čebelnjak, kompost in prostor za telovadbo. Pri urejanju vrta so uporabili le zemljo, ki so jo dobili na samem zemljišču. Prst najslabše kvalitete so zvozili na del vrta, ki so ga posadili nazadnje, da se pognoji in oplemeniti. Ribnikar v članku zelo natančno opiše ureditev in postopno zasajevanje vrta, v kar je vključil tudi učence: »Med letom so pod mojim nadzorstvom, kadar je bilo treba, učenci pravilno vzgojevali požlahtnjena drevesca in oskrbovali in opleli drevesnico, sejališče in pikovalno leho. Da bi bili poti na

1 Tone Kompare (ur.): *Logatec: črtice iz življenja kraja in obeh župnij*. Logatec: Župnijski urad sv. Nikolaja, 1990, str. 40 (Knjižnica župnije sv. Nikolaja).

Ribnikarjev načrt šolskega vrta. (Vir: Vrtnar, letnik 1, številka 5, str. 18)

*vt vedno snažni in brez plevela, razdelil sem jih in vsakemu delu določil dva učenca ali učenki, da sta ga snažila.*²

Njegovo prizadevanje je bilo v teoriji in praksi podučiti otroke o delu na vrtu, predvsem v sadjarstvu. Zelo zanimiv je podatek iz šolske kronike, da so dečke drugega razreda ob koncu šolskega leta za uspeh nagradili s knjigo *Sadjarstvo ali ovočarstvo* Richarda Dolenca. Januarja leta 1887 je v *Kmetijskih in rokodelskih novicah* objavil članek *Je li pri ljudski šoli treba vrta?* V tem poudarja pomembno vlogo učitelja, saj »Kakoršna vzgoja mladine, tako življenje odraslih naroda.«³ Posebej izpostavi pomen znanja

2 Vojteh Ribnikar: Kako smo naredili šolski vrt v Dolenjem Logatcu. *Vrtnar: List za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh in za sadjarstvo*, letnik 1 (1888), številke 3–6 (članek v 4 nadaljevanjih). Vir: Slovanska knjižnica, sign. K ČS D 343, str. 17.

3 Vojteh Ribnikar: Je li pri ljudski šoli treba vrta?. *Kmetijske in rokodelske novice*, letnik 45, številka 4 (26. 1. 1887), str. 26. Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-OJFNJYZO>

s področja kmetijstva, ki ga med ljudmi primanjkuje, predvsem znanja o sadjarstvu, gojenju trte in zelenjave. To poslanstvo pa lahko uresniči le s pomočjo šolskega vrta:

»Skušnja uči, da beseda sama pri našem narodu ne zda ničesar, le praktični poduk, posebno pa dobri vzgledi budé veselje do kake prekoristne reči. Vsaj vemo, kako nezaupljiv je narod novejšim naredbam in da se najraji nepremenjeno peča se z onimi deli, katere so opravljali njegovi pradedje. Ko pa bode narod videl, da šolski vrt ni samo radi imena ali koristi učitelja tukaj in ko se bode prepričal, da učitelj ne zna poučevati samo v branji, računanji in drugih takih znanostih, temuč da razume tudi kot nepoljdedec kmetijstvo zlasti sadjarstvo in trtorejo, da se sme k njemu vsak za svet in poduk zateči, vedoč, da ga tudi dobi, da na šolskem vrtu mladina spoznava in se uči ljubiti domačo zemljo, da se prične tam zanimati za zelo ali manj važne, pozneje znabiti nepotrebne reči, da se ji budi ondi veselje do reda, a tudi spoštovanje do tuje reči, da se tamkaj praktično nauči takih del, katera ji sam iz nevednosti ali pomanjkanja časa dajati ne more, takrat bode spoznal, da je prav vrejen in oskrbovan šolski vrt ne le pri naravoslovskem, temuč zlasti kmetijskem poduku šoli potreben.«⁴

Ribnikar v šolskem vrtu ni videl le sredstva za praktično poučevanje, temveč tudi pot do vzgoje mladine, predvsem njihovega odnosa do zemlje in narave, k čemur se v zadnjem času zopet vračajo ne le v šolah, ampak je zanimanje za razne oblike vrtnarstva zaznati tudi obče.

Svoja vzgojna prizadevanja večkrat omeni tudi v govorih in člankih: *»Poleg teh ročnosti pa privadimo ljudi tudi spoštovati tujo lastnino. Zakaj nihče ne krade žita na polji? Enako spoštovanje do sadnega drevja moramo vcepiti v mlada srca. Ko pa bode v naših krajih zasajeno mnogo sadnega drevja in bode vsak imel raznega sadja doma na izbiro – ne bode ga nihče kradel sosedu.«⁵*

Ribnikar je bil ena od gonilnih sil pri organizaciji slavnosti ob štiridesetletnici vladanja Franca Jožefa, o čemer je zapisal tudi obširno poročilo. V tem lahko preberemo, da je med drugim organiziral tudi loterijo, na kateri so bili dobitki različna vrtna orodja, in izkupiček katere je bil namenjen oskrbi vseh ljudskih šol okraja s potrebnim vrtnarskim orodjem in šolskih knjižnic s primernimi knjigami: *»Vsak, kdor se le količkaj zanima za povzdigo sadjarstva, za izobraževanje svojega naroda, bode gotovo z veseljem podpiral to podjetje, in to tudi v dejanji pokazal.«⁶*

V spomin na svečani dogodek so na Ribnikarjev predlog ob cesti Logatec–Rovte (današnja Rovtarska cesta) zasadili drevored sadnega drevja. Ob zasaditvi prvih drevesc

4 Vojteh Ribnikar: Je li pri ljudski šoli treba vrta? *Kmetijske in rokodelske novice*, letnik 45, številka 4 (26. 1. 1887), str. 26. Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-OJFNJYZO>

5 Vojteh Ribnikar: O šolskih vrtéh. *Učiteljski tovariš*, letnik 29, številka 8 (15. 4. 1889), str. 123. Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-OM1A3UUF>.

6 Vojteh Ribnikar (ur.): *Popis slavnosti, katere so se priredile v Logaškem političnem okraju 1888. leta v proslavljanje štiridesetletnice vladanja Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Franca Josipa I.* V Logatcu: Društvo učiteljev in šolskih prijateljev Logškega šolskega okraja, 1888, str. 26.

je imel govor gospod Fran Gerkmann, ki je tako poudaril pomen sadjarstva: »*Tukajšnji prebivalci postavili bi Njegovemu Veličanstvu še mnogo večji spominek, ako bi se pridružili današnjemu veselemu dnevu in sklenili okolico Logaško zasaditi s sadnim drevjem, kar bi jim tudi veliko dobička prinašalo. Naj se mi ne oporeka, da ta okolica ni mila sadnemu drevju, da sadno drevje ne uspeva tukaj –; zadnje je sicer res, ali drevesca ne uspevajo le vsled tega, ker se ne sadé. Poskusite z nasaditvijo in videli boste najlepši uspeh. Tudi v vašem šolskem vrtu niso stala drevesa, pa za sadjarstvo vneti gospod nadučitelj [Ribnikar, op. a.] je vsadil katera, in ta rastejo prav dobro. Ravno sedaj je čas, da se poprimete sadjarstva, ko imate nadučitelja, kateri vam s svetom in dejanjem lahko pomaga.*«⁷

Šolski vrt v dobrobit kraja

Drevored ob Rovtarski cesti danes še vedno priča ne le o slavnostni obeležitvi vladanja prečastitega cesarja, temveč o še bolj pomembnem prizadevanju lokalno prebivalstvo podučiti o novem viru preživetja, hrane in zaslužka. Ker jim je gradnja južne železnice odvzela dobršen del glavne pridobitvene dejavnosti v kraju – furmanstva in posledično kovaštva in kolarstva – je logaškemu prebivalstvu kakršno koli znanje za uspešnejše in plodovitejše kmetovanje prišlo prav: »*Ako kdo potuje po našem okraji, čuditi se mora, da v nekaterih krajih ni skoraj nikacega sadnega drevesa, ali, da so pač nekatera sadna drevesa, katera pa ne zaslužijo tega imena. Kaj je vzrok temu? V nekaterih krajih zaslužili so si ljudje o času, ko ni bilo železnice, veliko denarja z vožnjo. Živel so dobro, vozeč blagó od kraja v kraj, a domá so pa pri tem popolnoma zanemarjali kmetijstvo, zlasti sadjarstvo.*«⁸ Pomembnost sadjarstva za kmeta je Ribnikar poudaril tudi v svojem govoru na občnem zboru območnega stanovskega društva – ključno je, da se sadjarstva uči tudi na šolskem vrtu, saj »*od tam naj ide množica popolnoma pravilno vzgojenih drevesc v národ, in prepričan sem, da se bode naše ljudstvo, ko hoje in smreke v gozdu sadi le radi lesa, ne oziraje se na pozen užitek, veselo poprijelo sadjarstva, katero mu ne bode donašalo samo lesa, temveč tudi v kratkem času mnogo več vrednega sadja in mu zboljševalo do sedaj brezsenčne senožeti in pašnike.*«⁹ V govoru je izpostavil, da si lahko šola s poukom v sadjarstvu postavi spomenik nad národom. Nadalje pojasni točno, kako naj bo šolski vrt razporejen, na njem naj ne bi manjkale: gredice za sejalnico, pikiranje, za cepljena drevesa, poskusne gredice za otroke, gredice za sočivje, za sejanje gozdnih sadik, male gredice za cvetice in prostor za čebelnjak. Izpostavil je tudi pro-

7 Vojteh Ribnikar (ur.): *Popis slavnosti, katere so se priredile v Logaškem političnem okraju 1888. leta v proslavljanje štiridesetletnice vladanja Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Franca Josipa I.* V Logatcu : Društvo učiteljev in šolskih prijateljev Logaškega šolskega okraja, 1888, str. 41.

8 Vojteh Ribnikar: O šolskih vrtéh. *Učiteljski tovariš*, letnik 29, številka 8 (15. 4. 1889), str. 122. Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-OM1A3UUF>.

9 Ibid., str. 123.

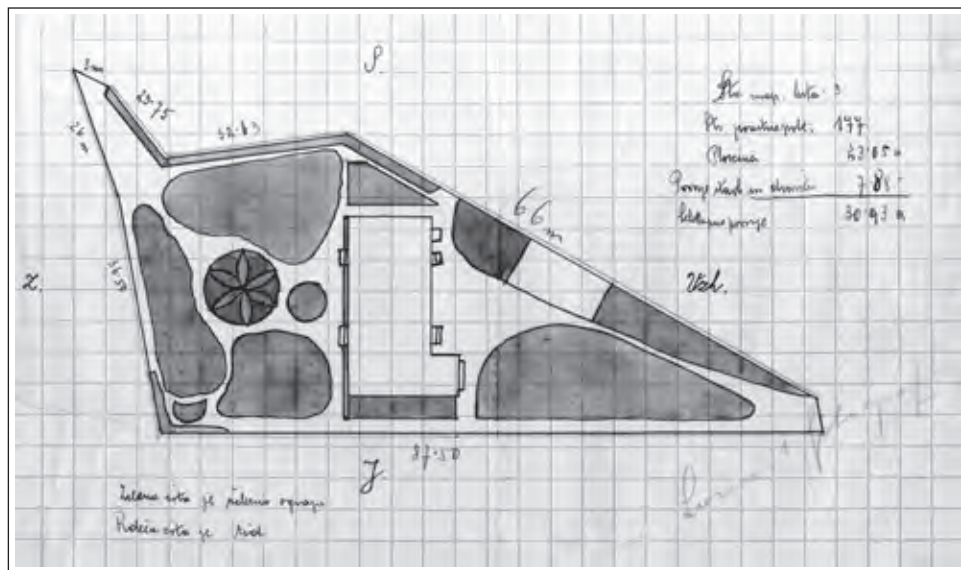
blematiko financiranja šolskega vrta, saj je v tedanjem ukazu z ministrstva napisano le o tem, da lahko plodove vrta uživa učitelj, ki na vrtu tudi poučuje. Leta 1887 je šolski svet za Kranjsko sicer določil, da naj šolski vrt financira šolska občina, saj je vrt del šole, kar se Ribnikarju sicer ne zdi upravičeno, saj vse plodove vrta uživa učitelj. Sam predlaga, naj vsaka šola oz. šolska občina priskrbi šolski vrt, financira oz. poskrbi za težja dela na vrtu ter priskrbi sadike dreves, različna semena, gnoj itn., zato naj ustrezno te stroške predvidi v letnem proračunu. Drevesa so last šolskega sveta, vse ostale pridelke pa lahko uživa učitelj. V zaključku svojega govora poziva k temu, da naj se ta pravilnik uredi po pravni poti z okrajnim/deželnim šolskim svetom in cesarskokraljevo kmetijsko družbo.

Od ideje do učnega načrta

Poleg tega se je Ribnikar zavzel tudi za formalizacijo učnega načrta za pouk kmetijstva in sadjarstva v ljudskih šolah. Svoj predlog je leta 1890 predstavil v časopisih *Učiteljski tovariš* in *Kmetijske in rokodelske novice*. Ker se je šolsko vrtnarstvo uveljavilo širom dežele Kranjske, so se sčasoma pokazale potrebe po formalnem učnem načrtu ter učbeniku za šolajočo se mladino: »Ona nima niti ene učne knjige, katero bi mogla, bodisi pri pouku samem, ali pa zlasti, kadar izstopi iz šole, rabiti.«¹⁰ Ribnikarjev učni načrt je sestavljen iz 24 ur teoretičnega pouka ter 26 ur praktičnih vaj na šolskem vrtu – v tem času naj bi otroci pridobili nekaj splošnega znanja o kmetijstvu, znanje o sadjarstvu, nekaj znanja o gojenju zelenjave in cvetic ter znanje o kmetijski zakonodaji. Pri teoretičnem pouku naj bi učitelj podal znanje o gnojenju, sadjarstvu, razmnoževanju rastlin, cepljenju dreves, presajanju dreves, oskrbi sadnih dreves, boleznih dreves, škodljivcih, koristnih živalih, obiranju in hranjenju sadja, pa tudi o njegovi predelavi v mošt, slivovec in drugo pijačo ter o sadnih vrstah. Praktični pouk pa naj bi zajemal izboljševanje zemlje, izkopavanje dreves iz drevesnice in saditev na stalno mesto, oskrbo vrtnic in drugih cvetic pred zimo, spravlanje semen, okopavanje in gnojenje dreves, obrezovanje dreves, cepljenje dreves, sajenje zelenjave, pletje itn. Pouk kmetijstva in sadjarstva je bil predviden le za dečke 3. razreda in ponavljalne šole; za deklice je Ribnikar predvidel le del pouka o sajenju in oskrbi zelenjave: »O sočivji nekaj teoretičnega pouka, katerega se lahko udeležijo le deklice, ker se pri nas s to panogo kmetijstva peča le ženstvo.«¹¹ V predstavitvi vrta logaške šole v *Vrtnarju* leta 1888 Ribnikar predvidi, da naj bi šolska drevesnica jeseni razdajala do 400 dreves lepih, pravilno vzgojenih, visokodebelnih in domačega podnebja vajenih dreves in tako z mladimi drevesi oskrbela tudi okolico.

10 Vojteh Ribnikar: Pouk o kmetijstvu in sadjarstvu po ljudskih šolah. *Učiteljski tovariš* letnik 30. številka 19 (15. 6. 1890), str. 180. Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VEP44ATB>

11 Ibid., str. 181.

*Načrt šolskega vrta na ljudski šoli Dolenji Logatec, 1929.
(SŠM, arhiv – zbirka šolski listi)*

Podobno poslanstvo je v sosednji vasi Hotedršici opravljal učitelj Mihael Kabaj, ki se ga vaščani spominjajo še dandanes ne le kot učitelja mladine, temveč kot osebo, ki je mnogo prispevala k poduku vaščanov o sadjarstvu. Za njegovo delo ga je Kmetijska družba v Ljubljani nagradila s častno diplomo za zasluge iz kmetijstva. V šolski kroniki je zapisano, da je »29. aprila 1887 [je] učitelj Mihael Kabaj dokončal obdelovanje šolskega vrta. Posekal je nekaj starih nerodovitnih dreves, prekopal doslej še neobdelano zemljo, zasul je jarek in napravil vodotok. Na prekopani ledini je napravil različne gredice za zelenjavo, sočivje, cvetice in drevesca. Posejal je čez 2000 jabolčnih pečk in cepil 11 jabolčnih in hruškovih panjev.«¹² V naslednjem letu je okrajni šolski svet naročil veliko tem krajem še nepoznanega drevja, cepiče le-tega so nato zastonj razdali različnim posestnikom.

Ker so za to območje značilne dolge in mrzle zime, poleg tega so se ljudje ukvarjali z drugimi dejavnostmi, so učitelji s poukom o gojenju dreves podučili sadjarstva nevedče prebivalce in tako v vrtove pripeljali sorte, odporne tudi na ostre vremenske razmere.

Šolski vrt nekoč in danes

Spomin na osebnost se je bolj ali manj ohranil, vsaj pri starejših generacijah, žal pa ne moremo enako trditi za šolske vrtove. Šolski vrt Ljudske šole v Dolenjem

¹² Aleksandra Lipovec: *Šolstvo v Hotedršici*. Logatec: OŠ Tabor Logatec, 1999, str. 11.

*Marinka Istenič na šolskem vrtu OŠ 8 talcev.
(Avtorica fotografije: Urška Orešnik)*

Logatcu je slovel kot veličasten, a žal, kot mnogi drugi stari šolski vrtovi, ni ohranjen. O lepem vrtu priča zapis Nuške Jenko, hčere Karla Štravsca, ki je bil upravitelj šole od leta 1921 do 1949:

»Poglavje zase je bil šolski vrt. Čeprav bi človek mislil, da je bil nekakšen fevd šolskega upravitelja, je bil mnogo več. /.../ Učenci so se učili obrezovanja drevja, cepljenja sadnega drevja in vrtnic, nadalje škropljenja – skratka vsega, kar je v tistih časih veljalo za pametno gospodarjenje s sadnim drevjem.

Vrt je bil zelo velik in je imel tri večje enote za gojenje različnih povrtnin. Vse so bile obrobene s travo, tako da je tam raslo tudi drevje. Na eni strani njivice, ob cerkvenem zidu pa je bil zasajen ribez. Na tej njivi smo gojili predvsem kapusnice: zelje, ohrovt in brstični ohrovt. Zelja smo pridelali dovolj za našo družino. Ob cerkvenem zidu je bila tudi lesena uta za vse potrebno orodje. Na drugem od teh kompleksov so bile vsajene ostale vrtnine: solata, korenje, peteršilj in podobno, na tretjem pa nekaj krompirja in fižola. Vse površine pa je bilo potrebno kolobariti, in tako se je vrstni red večkrat zamenjal. /.../«¹³

Danes šolski vrt v OŠ 8 talcev znova oživljajo v okviru projekta Eko šola. Njegova skrbnica je učiteljica Marinka Istenič, ki ji posebno veselje predstavljajo predvsem zeliščne gredice, z otroki pa se vrtu posveča v okviru izbirnih predmetov. Na vrtu gojijo tudi zelenjavo, npr. krompir in buče, posebno bogata pa je zasaditev z zelišči, po kateri od časa do časa poseže tudi osebje šolske kuhinje, na vrtu pa ne manjka niti sadnih drevesc.

13 Jana Jureš et al.: Osnovna šola 8. talcev Logatec. Logatec: Osnovna šola 8 talcev, 1996 (zgibanka).

Čeprav so se ohranili zapisi in načrti Ribnikarjevega šolskega vrta, so njegove fotografije redkost. Kljub temu, da je bil za kraj izredno pomembna figura, v Logatcu zaman iščemo kakšne obeležitve njegove izjemne osebnosti. V nekrologu v glasilu Zveze slovenskih učiteljskih društev, ki ji je Ribnikar nekaj let tudi predsedoval, lahko preberemo: »*Palači podobno šolsko poslopje, sredi vzorno urejenega vrta bode pričalo še poznim rodovom, da je tu deloval mož blagega a neupogljivega značaja. Kaj je bil pokojni Ribnikar šolski mladini, tega navajati ni treba. Ako rečemo, drugi oče, zadostuje popolnoma. Ne samo šolska, temveč tudi šoli že odrasla mladina, ljubila in spoštovala ga je z ono ljubeznijo ki je lastna jedino le nežni mladini; najboljši dokaz temu je bilo pač ono britko, iz dna srca izvirajoče dušljivo ihtenje, ki se je čulo med potjo pogreba in ob grobu.*«¹⁴ Čeprav od Ribnikarjeve smrti letos mineva 120 let, so lahko njegova načela, metode poučevanja še vedno zgled in vir navdiha, kljub temu da se je življenje in tudi šolanje v tem času popolnoma spremenilo.

Viri in literatura

Šolska kronika OŠ 8 talcev. Vir: Arhiv OŠ 8 talcev.

Jureš Jana et al.: *Osnovna šola 8 talcev Logatec*. Logatec: Osnovna šola 8 talcev, 1996 (zgibanka).

Kompare Tone (ur.): *Logatec: črtice iz življenja kraja in obeh župnij*. Logatec: Župnijski urad sv. Nikolaja, 1990, str. 39–40. (Knjižnica župnije sv. Nikolaja).

Lipovec Aleksandra: *Šolstvo v Hotedršici*. Logatec: OŠ Tabor Logatec, 1999, str. 11–12.

Ribnikar Vojteh: Iz šolske delarne. *Učiteljski tovariš*, letnik 30, številka 19 (15. 5. 1890), str. 150–151.

Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-G3PEF44M>

Ribnikar Vojteh: Je li pri ljudski šoli treba vrta?. *Kmetijske in rokodelske novice*, letnik 45, številka 4 (26. 1. 1887).

Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-0JFNJYZ0>

Ribnikar Vojteh: Kako smo naredili šolski vrt v Dolenjem Logatcu. *Vrtnar: List za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh in za sadjarstvo*, letnik 1 (1888), številke 3–6 (članek v 4 nadaljevanjih). Vir: Slovanska knjižnica, sign. K ČS D 343.

Ribnikar Vojteh (ur.): *Logaško okrajno glavarstvo: zemljepisni in zgodovinski opis*. Logatec: Literarno društvo Zeleni oblaki, 2004, str. 31–33.

Ribnikar Vojteh: O šolskih vrtéh. *Učiteljski tovariš*, letnik 29, številka 8 (15. 4. 1889), str. 122–124.

Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-0M1A3UUF>

Ribnikar Vojteh: O šolskih vrtéh. *Učiteljski tovariš*, letnik 29, številka 9 (1. 5. 1889), str. 137–138.

Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-6QMFL5GR>

¹⁴ J. Šega: Vojteh Ribnikar. *Popotnik: Glasilo »Zaveze slovenskih učiteljskih društev«*, letnik 16, številka 9 (10. 5. 1895), str. 130. Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-YW89WZRG>

Ribnikar Vojteh: Pouk o kmetijstvu in sadjarstvu po ljudskih šolah. *Učiteljski tovariš* letnik 30, številka 19 (15. 6. 1890), str. 179–181.

Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VEP44ATB>

Ribnikar Vojteh (ur.): *Popis slavnosti, katere so se priredile v Logaškem političnem okraju 1888. leta v proslavljanje štiridesetletnice vladanja Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Franca Josipa I.* V Logatcu : Društvo učiteljev in šolskih prijateljev Logaškega šolskega okraja, 1888, str. 26, 41–42.

Šega J.: Vojteh Ribnikar. *Popotnik: Glasilo »Zaveze slovenskih učiteljskih društev«*, letnik 16, številka 9 (10. 5. 1895), str. 129–132.

Vir: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-YW89WZRG>

Zusammenfassung

Vojteh Ribnikar und die Mission des Schulgartens

Urška Orešnik

Die Volksschule in Dolenji Logatec war einst für ihren extrem geordneten Schulgarten bekannt. Dank dafür hatte Vojteh Ribnikar, der mit der Gartenplanung gleich nach der Errichtung des neuen Schulgebäudes angefangen hat und den Schulgarten auf mehr als zweitausend Quadratmetern Grundstück eingerichtet hat. Der Schwerpunkt lag auf der Erziehung von Obstbäumen und dem Obstbau, der in dieser Ortschaft aus verschiedenen Gründen ein wenig bekannter Landwirtschaftszweig war. Er entwarf einen Lehrplan für den Landwirtschafts- und Obstbauunterricht auf den Volksschulen, bei dem die Hälfte der Stunden dem praktischen Unterricht im Schulgarten gewidmet war. Diesen präsentierte er in den Zeitschriften "Učiteljski Tovariš" ("Lehrerkamerad") und "Kmetijske in rokodelske novice", in denen er auf den Mangel an Lehrbüchern für diese Fächer aufmerksam machte. Im Garten züchtete er mit seinen Schülern Bäume, die später an die umliegende Nachbarschaft verteilt wurden. In seinen Niederschriften und Reden betonte er nicht nur die Bedeutung der praktischen Arbeit in Schulgärten, sondern auch die Erziehung der Arbeitsgewohnheit und des Respekts vor der Natur. Wie er durch seine Arbeit eine wichtige Figur auf der Landesebene spielte (unter anderem war er auch Vorsitzender des Verbandes der Lehrervereine), so hat er mit seiner Wirkung auch zur Entwicklung des Ortes Logatec beigetragen. Er war in vielen Bereichen tätig - Feuerwehr, Leseverein, Sängern, dank ihm wurden im Ort aber auch eine Landwirtschaftsgenossenschaft und eine Darlehenskasse errichtet. Er war einer der Hauptorganisatoren der Vierzigjahrfeier der Regierungszeit Kaiser Franz Josefs, worüber noch heute die Allee an der Rovtarska Straße spricht. Bei dieser Gelegenheit hat er auch ein Buch geschrieben, obwohl er besser bekannt für sein Buch über die Loitsche Bezirkshauptmannschaft ist. Der Schulgarten in seiner Planung blieb nicht erhalten, darüber sprechen nur Ribnikars Niederschriften im damaligen Periodikum. Seine Arbeit ist trotz der zeitlichen Distanz noch heute, wo wieder das Interesse für den Unterricht im Schulgarten erwacht, vor allem in Bezug auf die Einstellung zur Arbeit und Natur, interessant.